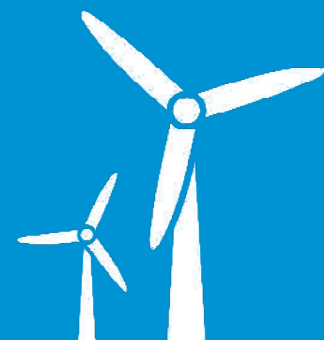

JAAR- VERSLAG 2016

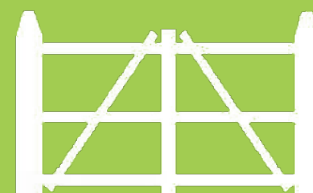
INHOUD

Klimaatneutraal ontwikkelen

**Continu verbeteren
dierenwelzijn**

Behoud weidegang

**Behoud biodiversiteit
en milieu**

Voorwoord

Voor een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector

In Nederland streven we naar een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector, waarin gewerkt wordt met respect voor dier, omgeving en milieu. De Duurzame Zuivelketen - een samenwerkingsverband van de Nederlandse Zuivel Organisatie en LTO Nederland - ondersteunt de Nederlandse zuivelsector om blijvend te verduurzamen. Dit jaarverslag van de Duurzame Zuivelketen biedt een overzicht van de doelen en resultaten die behaald zijn in 2016.

De Nederlandse zuivelsector is een sector waarin mensen veilig en met plezier kunnen werken en een goed inkomen verdienen, die kwalitatief hoogwaardige voeding produceert en die gewaardeerd wordt door de omgeving. Daarbij hoort een grondgebonden melkveehouderij met het gezin als basis, behoud van weidegang en een ontwikkeling van de sector die binnen de milieurandvoorwaarden blijft.

Zo typeert de Duurzame Zuivelketen de zuivelsector in Nederland. Om dit ook voor volgende generaties mogelijk te maken, heeft de Duurzame Zuivelketen voor 2020 vier doelen geformuleerd: een klimaatneutrale ontwikkeling, een continue verbetering van dierenwelzijn, behoud van weidegang en behoud van biodiversiteit en milieu. Dit jaarverslag geeft de stand van zaken van deze doelen, samen met alle activiteiten die daarvoor vanuit de Duurzame Zuivelketen in 2016 zijn ondernomen.

In 2016 is het de Duurzame Zuivelketen gelukt om de resultaten van de afgelopen jaren vast te houden en er mooie resultaten bij te boeken. Zo is het aantal melkveebedrijven met koeien in de wei toegenomen, mede dankzij initiatieven van de Duurzame Zuivelketen, is de doelstelling van 100% verantwoorde soja gehandhaafd, is een welzijnsmonitor gereed gekomen en vullen alle melkveehouders de KringloopWijzer in waarmee zij inzicht hebben in hun mineralenstromen. Daarnaast is het antibiotica-gebruik in 2016 wederom gedaald. De uitdagingen voor de sector liggen op het gebied van fosfaat, broeikasgassen en ammoniak. Dit vanwege de groei in de melkveehouderij. Er is extra actie nodig van de Duurzame Zuivelketen om de doelen voor deze thema's te bereiken, evenals voor de gemiddelde levensduur en het behoud van biodiversiteit.

In 2017 wordt stevig verder gewerkt aan het realiseren van de doelen. In het praktijk-project Welzijnsmonitor is bijvoorbeeld de module Welzijnsmonitor geïmplementeerd in het KoeKompas, zodat de eerste nulmeting in 2017 gedaan kan worden. En ook binnen het project Nieuwe Weiders worden opnieuw melkveehouders ondersteund bij het omschakelen naar weidegang.

De Adviesraad van de Duurzame Zuivelketen denkt twee keer per jaar met ons mee. Deze adviesraad is zeer waardevol voor de Duurzame Zuivelketen en bestaat uit vertegenwoordigers van de Dierenbescherming, Natuur & Milieu, Natuurmonumenten, CLM, Ministerie van Economische Zaken, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, CBL, Wageningen UR, Rabobank, ABN AMRO, ING, VLB, Nevedi, NAK, NMV en KNMvD.

Wie werkzaam is in de Nederlandse zuivelsector weet welke ingrijpende maatregelen er thans worden doorgevoerd en nog op stapel staan om binnen de milieurandvoorwaarden te blijven. We moeten echter niet vergeten om ook trots te zijn op wat we doen. In weinig landen ter wereld werkt net zoals in Nederland de hele sector samen om duurzaamheidsdoelen te realiseren. Melkveehouders en zuivelondernemingen dragen hier samen aan bij en we boeken mooie resultaten. Op die manier werken we samen aan een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector en kunnen we ook de uitdagingen die voor ons liggen aan!

Werner Buck

Voorzitter stuurgroep Duurzame Zuivelketen

Duurzame Zuivelketen

Voor een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector

De zuivelketen

Kengetallen

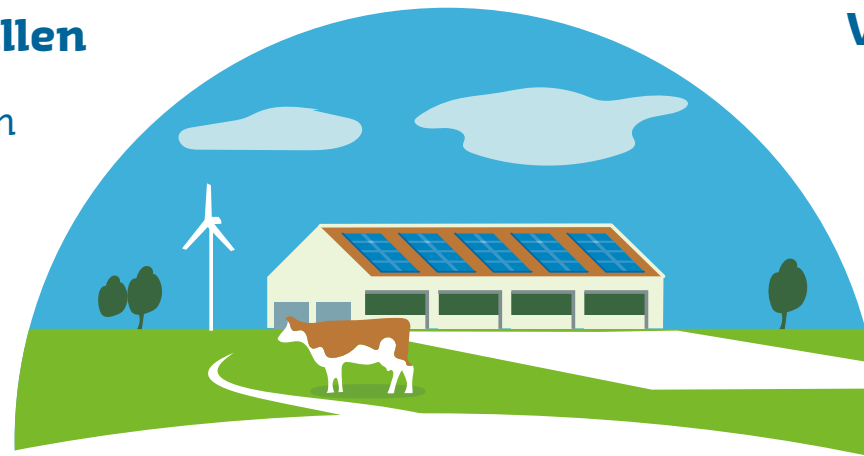
1,6 miljoen koeien

17,5 duizend melkveehouders

98% van de Nederlandse melk

13 zuivelondernemingen

54 fabrieken

Visie

Veilig en met plezier werken

Goed inkomen

Kwalitatief hoogwaardige voeding

Met respect omgaan met dier en milieu

Gewaardeerd door omgeving

Duurzame Zuivelketen

Initiatiefnemers	Adviesraad

De Duurzame Zuivelketen valt onder	Lid van

Duurzame Zuivelketen

Doelen en stand van zaken 2016

Thema	Doel 2020	Bereikt in 2016	Status
Klimaatneutraal ontwikkelen 	20% reductie broeikasgassen en klimaatneutrale groei	In 2015 -10% broeikasgassen t.o.v. 1990. Stijging door toename aantal koeien t.o.v. 2014. Broeikasgasproductie zuivelverwerking gedaald met 9% t.o.v. 2011. Lichte daling broeikasgasproductie per kg melk	●
	16% productie van duurzame energie	5,1% productie van duurzame energie in eigendom (mogelijk onderschatting, monitoring wordt verbeterd). Toename nodig voor realiseren doel	●
	Verbetering energie-efficiency 2% per jaar	Ruim 30% minder brandstofgebruik per kg melk in 2015 t.o.v. 2005. Doel van 2020 gehaald	●
Continu verbeteren dierenwelzijn 	Verantwoord antibioticagebruik	Alleen antibiotica voor zieke koeien. In 2015 - 25% gebruik t.o.v. 2013. 99% van de bedrijven onder actiewaarde van de SDa	●
	Gemiddelde leeftijd koeien met 6 maanden verlengen	In 2015 +19 dagen t.o.v. 2011. Zuivelondernemingen geven financiële stimulans	●
	Verbeteren score dierenwelzijn	Melkveehouders moeten verplicht een kwaliteitssysteem invullen. Monitoringssystematiek is in ontwikkeling en op schema	●
Behoud weidegang 	Ten minste handhaven niveau weidegang 2012, 81,2%	In 2016 wederom lichte stijging t.o.v. 2015, naar 78,9%. Blijven werven en stimuleren	●
Behoud biodiversiteit en milieu 	100% verantwoorde soja	Zuivelsector vanaf 2015 volledig over op verantwoorde soja	●
	Binnen milieurandvoorwaarden fosfaat en ammoniak	Overschrijding van fosfaatplafond. Fosfaatreductieplan Zuivel grijpt in voorafgaand aan Fosfaatrechtenstelsel	●
	Geen netto verlies van biodiversiteit	Ontwikkeling biodiversiteitsmonitor op schema	●

● Voltooid

● Op schema

● Meer te doen

● Niet op schema

Bron: Duurzame Zuivelketen en WEcR Sectorrapportage 2015

Klimaatneutraal ontwikkelen

De Nederlandse zuivelsector wil zich klimaatneutraal ontwikkelen. Nederland heeft een lage uitstoot aan broeikasgassen; 1,24 kg CO₂ per liter melk. Het gemiddelde wereldwijd is twee keer zo groot. Om zich klimaatneutraal te kunnen ontwikkelen, heeft de zuivelsector drie doelen opgesteld die bereikt moeten worden in het jaar 2020: 20% minder broeikasgassen ten opzichte van 1990, 16% duurzame energie en 2% energie-efficiëntie per jaar.

Door het toenemend aantal koeien in de afgelopen jaren is de broeikasgasemissie van de totale zuivelsector in 2016 gestegen. Deze stijging is volledig toe te schrijven aan de groei van het aantal koeien. Om de doelstelling van 2020 te realiseren, zijn er verschillende initiatieven ontwikkeld. Er is in 2016 een broeikasgasmodule ontwikkeld met behulp van data uit de KringloopWijzer. Deze module geeft voor elk individueel melkveebedrijf een indicatie van de carbon footprint en is vanaf 2017 beschikbaar. Nederlandse zuivelondernemingen werken gezamenlijk aan energie-efficiëntie zoals is afgesproken in het MJA3-convenant met de overheid. Jaarlijks moeten zuivelverwerkers hun gegevens over energiegebruik en energemaatregelen rapporteren aan RVO en de eigen brancheorganisatie.

Klimaat- en energiematregelen in de melkveehouderij zijn vastgelegd in het Convenant Schone en Zuinige Agrosectoren. Het Energieakkoord voor de melkveehouderij heeft een lijst met erkende maatregelen voor energiebesparingen opgeleverd die binnen vijf jaar kunnen worden terugverdiend. Per 1 juli 2017 zijn melkveehouders die meer dan 50.000 kWh per jaar verbruiken, verplicht deze maatregelen toe te passen om hun energieverbruik terug te brengen. Daarnaast hebben inmiddels ruim 10.000 melkveehouders de Energiescan ingevuld. Deze monitoringstool maakt melkveehouders bewust van de mogelijkheden om hun energieverbruik te reduceren. Zuivelondernemingen kunnen hun melkveehouders belonen als de Energiescan laat zien dat ze efficiënter met hun energie omgaan, of als ze duurzame energie opwekken.

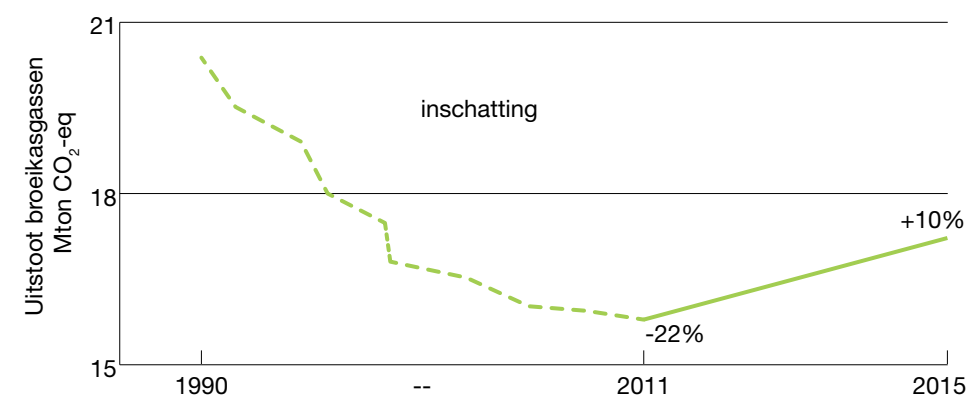
In 2016 is de rijksoverheid bereid gevonden mee te werken aan de jumpstart monovergisting en zijn afspraken gemaakt tussen zuivelverwerkers voor een sectorbrede aanpak. Monovergisting draagt bij aan de reductie van methaanuitstoot en aan het duurzaam opwekken van energie. De methode moet nog geoptimaliseerd worden. Met de jumpstart monovergisting en een gegarandeerde SDE+ subsidie dient een doorbraak te worden verkregen om monovergisting op een grotere schaal toe te passen.

Doel

20% reductie van broeikasgassen in 2020 door de zuivelketen ten opzichte van 1990 en klimaatneutrale groei ten opzichte van 2011.

Totale emissie van de zuivelketen

Grote daling sinds 1990, stijging sinds 2011

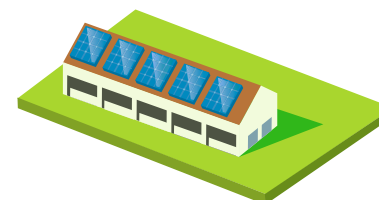

Klimaatneutraal ontwikkelen (vervolg)

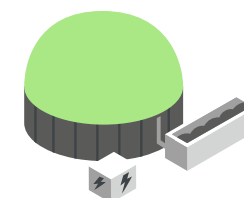
Doel

16% productie van duurzame energie in de zuivelketen.

Productie duurzame energie stijgt.
Huidige verdeling:

zonne-energie
26%

co-vergistinginstallaties
29%

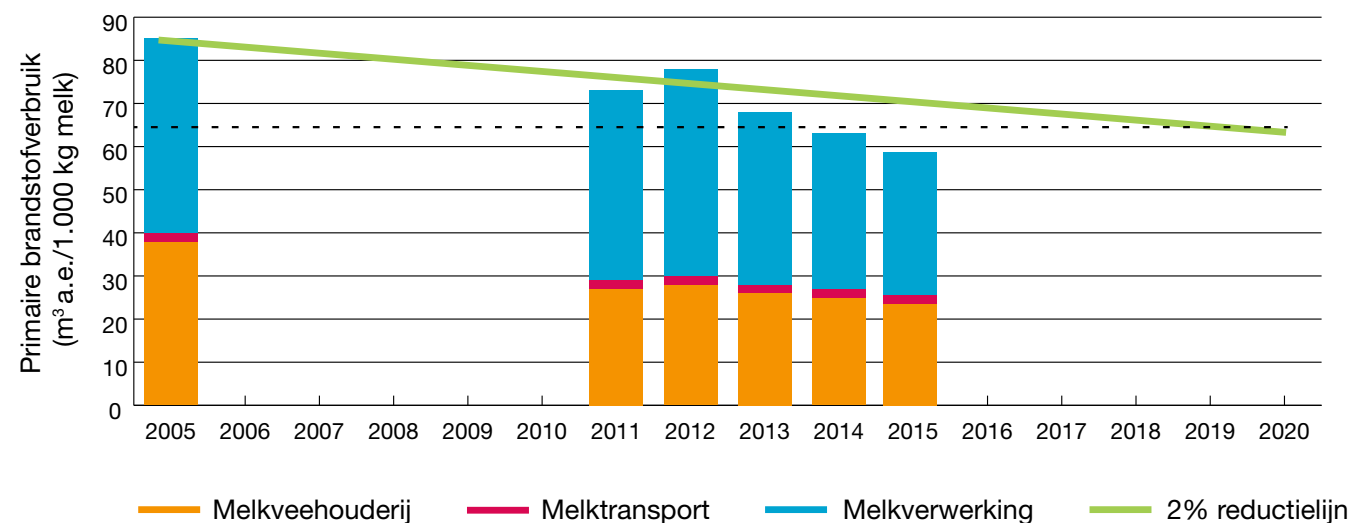
windenergie
45%

Verloop energie-efficiëntie in gehele zuivelketen

-25% brandstof per kg melk ten opzichte van 2005

Doel

Verbeteren energie-efficiëntie van de zuivelketen van gemiddeld 2% per jaar.

Continu verbeteren dierenwelzijn

De Nederlandse zuivelsector en haar melkveehouders werken dagelijks aan het verbeteren van het dierenwelzijn en diergezondheid van de koeien. Om dit inzichtelijk te maken en te bevorderen zijn er doelen gesteld op het gebied van verantwoord antibioticagebruik, het verlengen van de levensduur van koeien en het ontwikkelen van een score voor dierenwelzijn.

Het antibioticagebruik in de melkveehouderij is flink gedaald. Sinds 2012 zit jaarlijks 99% van de melkveehouderij onder de actiewaarde van de SDa, de Autoriteit Diergeneesmiddelen. Melkveehouders maken samen met dierenartsen op een verantwoorde wijze gebruik van antibiotica door te werken met het juiste type en de juiste hoeveelheid antibiotica. De SDa prijst de maatregelen van de zuivelsector en noemt dit resultaat 'opnieuw een prestatie van formaat'.

Gezonde dieren zijn de basis van een duurzame zuivelsector, zowel uit economisch oogpunt als met het oog op dierenwelzijn. Koeien die gezond zijn, leven langer en dat zorgt ook voor meer werkplezier voor de melkveehouder. De doelstelling van de zuivelsector voor 2020 is om de gemiddelde levensduur van een koe te verlengen met 6 maanden ten opzichte van 2011. De gemiddelde leeftijd van een koe lag in 2016 op 5 jaar, 8 maanden en 8 dagen. Dit is een lichte daling van 3 dagen ten opzichte van de nulmeting in 2011. In 2016 hebben zuivelondernemingen met elkaar kennis gedeeld over het ondersteunen en stimuleren van melkveehouders bij het verlengen van de levensduur. Daarnaast belonen meerdere zuivelondernemingen melkveehouders die gemiddeld oudere koeien hebben.

Om dierenwelzijn continu te verbeteren, is in het praktijkproject Welzijnsmonitor onderzocht wat een praktische manier is om dierenwelzijn te beoordelen. Het resultaat is een module Welzijnsmonitor die aan het bestaande KoeKompas is toegevoegd. Deze module is vergelijkbaar met de Europese standaard-welzijnsmonitor Welfare Quality® en is ontwikkeld in samenwerking met het ministerie van Economische Zaken, de Dierenbescherming en de KNMvD. In 2016 is de module geïmplementeerd en zijn dierenartsen getraind. In 2017 vindt de eerste nulmeting plaats.

In 2016 zijn verschillende factsheets, animaties en ander communicatiemateriaal ontwikkeld. Dit materiaal laat zien wat melkveehouders en zuivelondernemingen gezamenlijk doen om dierenwelzijn en diergezondheid te monitoren en te verbeteren.

Doel

Verminderen antibioticaresistentie door verantwoord antibioticagebruik in de melkveehouderij in lijn met waarden Autoriteit Diergeneesmiddelen (SDa).

Verantwoord antibioticagebruik

- Alleen als koe ziek is
- Groot verbruikers mogen geen melk leveren
- Cruciale antibiotica voor volksgezondheid niet toegestaan

-48% antibiotica in 2016
ten opzichte van 2009

Continu verbeteren dierenwelzijn (vervolg)

Doel

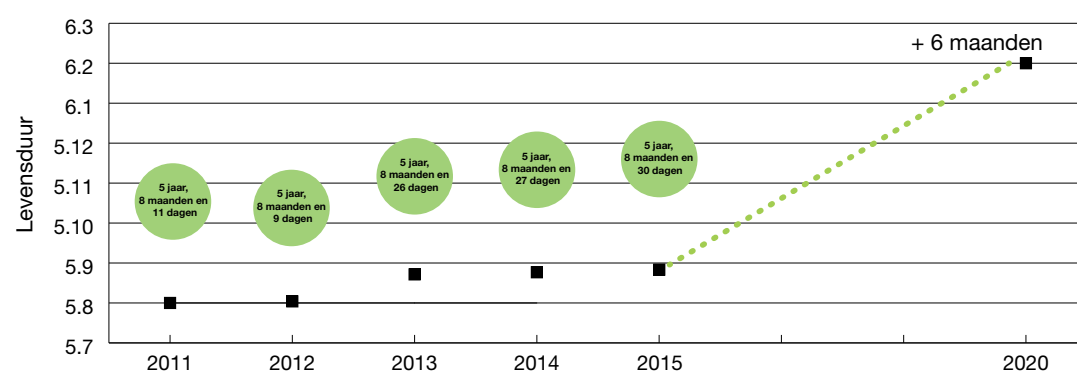
Verlengen gemiddelde levensduur melkkoeien met 6 maanden in 2020 ten opzichte van 2011, mede door verbeteren klauwgezondheid, uiergezondheid en vruchtbaarheid.

Verlengen levensduur melkkoeien is belangrijk voor

- Dierenwelzijn
- Werkplezier
- Tevreden koppel koeien
- Beter resultaat

Levensduur van melkkoeien

Tot nu toe halve maand langere levensduur

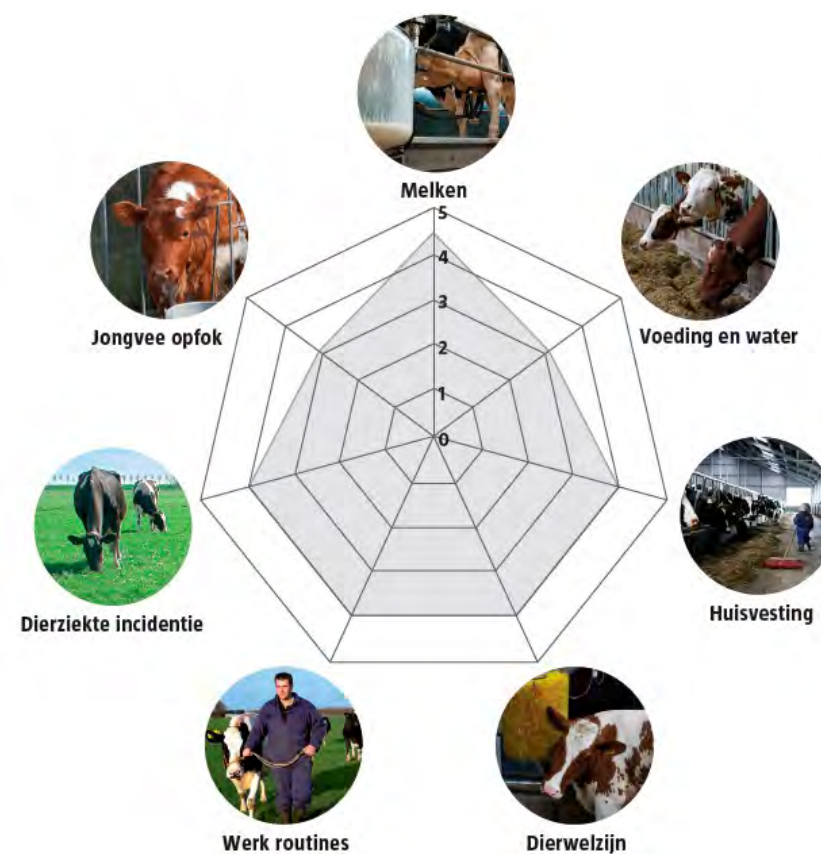

Doel

Continu verbeteren dierenwelzijn; uiterlijk in 2017 is een monitorings-systeem ontwikkeld en wordt een doel vastgelegd.

KoeKompas, als score dierenwelzijn

Begin 2017 nulmeting van KoeKompas Beta voor verbeteren score dierenwelzijn

Behoud weidegang

Weidegang levert een bijdrage aan het natuurlijk gedrag van koeien. Koeien in de wei zijn een kenmerk van het Nederlandse landschap en maken de melkveehouderij zichtbaar in de samenleving. Weidegang is daarom belangrijk voor het beeld dat de samenleving van de Nederlandse zuivelsector heeft. Om weidegang te behouden in Nederland werd in 2012 het Convenant Weidegang in het leven geroepen door de Nederlandse zuivelsector.

In 2016 is het Convenant Weidegang ondertekend door negen nieuwe partijen, bestaande uit provincies en onderwijs- en onderzoeksinstituten. Hiermee is het totaal aantal ondertekenaars 73. De ondertekenaars streven gezamenlijk naar zoveel mogelijk weidegang in Nederland en hebben als doel om het aandeel melkveebedrijven dat weidegang toepast te handhaven op het niveau van 2012: 81,2%. De dalende trend van weidegang werd in 2015 tot een halt geroepen. In 2016 was een lichte stijging zichtbaar van melkveebedrijven die hun koeien in de wei laten. Die stijging is mede te danken aan nieuwe weiders. Het percentage bedrijven dat een vorm van weidegang toepast is daarmee op 78,9% gekomen.

De zuivelsector heeft in 2016 verschillende maatregelen genomen en projecten ontwikkeld om melkveehouders te ondersteunen bij het omschakelen van opstallen naar weiden. Een van die projecten is Nieuwe Weiders, mede gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken. In 2016 hebben ruim 300 Nieuwe Weiders de omslag gemaakt. In 2016 is ook een pilot gestart om meetsystemen te ontwikkelen voor weidegang. Met zo'n meetsysteem kan weidegang per melkveebedrijf digitaal worden geregistreerd via de koeien, bijvoorbeeld door middel van sensoren in de poortjes naar het weiland.

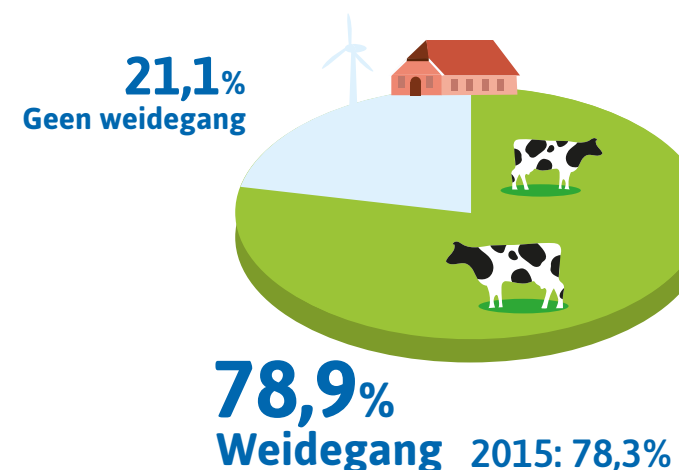
Het ontwikkelen en verspreiden van kennis over weidegang wordt via het project Amazing Grazing gestimuleerd. Daarbij staat het inpassen van beweiding op melkveebedrijven als onderdeel van modern vakmanschap centraal. In 2016 is ook voor het eerst een lector weidegang benoemd. Deze lector moet zorgen dat weidegang ingebed wordt in het curriculum van agrarische onderwijsinstellingen.

Ook zuivelondernemingen stimuleren melkveehouders om weidegang toe te passen door een financiële stimulans te bieden: de weidepremie. In 2016 is deze premie verhoogd tot gemiddeld €1,60 per 100 kilogram melk. De weidepremie levert een gemiddelde veehouder een extra inkomen op van bijna €14.000,- per jaar.

Doel

Ten minste behoud weidegang 2012 (81,2%) van de bedrijven past een vorm van weidegang toe; streven zo dicht mogelijk bij verdeling 2012 te blijven (73,6% volledige weidegang, 7,6% deelweidegang).

In 2016 meer melkveebedrijven met koeien in de wei

Waarom weidegang?

- Kenmerkt Nederlands landschap
- Natuurlijk gedrag koeien
- Maakt sector en producten zichtbaar

Behoud weidegang (vervolg)

Convenant weidegang

De **73** partners van het Convenant Weidegang nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid om meer melkkoeien de wei in te krijgen en ten minste het niveau van 2012 te behouden. Iedere partner zet zich in vanuit zijn eigen rol en expertise

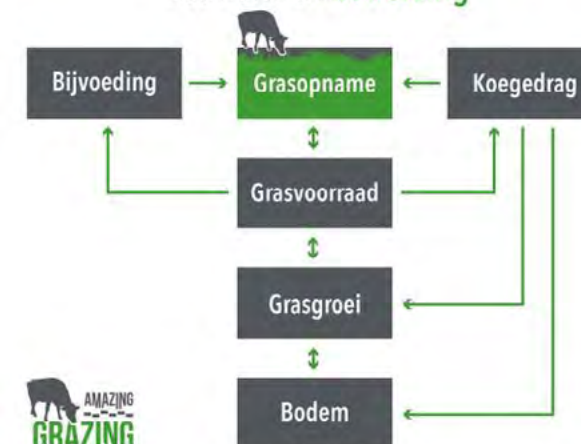

Convenant Weidegang

Persoonlijke begeleiding door Weidecoaches in project Nieuwe Weiders. Kennisontwikkeling en verspreiding via Amazing Grazing

NIEUWE WEIDERS

Bouwstenen beweiding

Behoud biodiversiteit en milieu

De melkveehouderij en de natuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De zuivelsector wil daarom dat de sector zich ontwikkelt met respect voor dier, omgeving en milieu. Om dit te bereiken heeft de sector als doel voor 2020 om 100% verantwoorde soja te gebruiken (met RTRS-certificaten of gelijkwaardig), zich te ontwikkelen binnen de milieurandvoorwaarden voor fosfaat en ammoniak en geen netto verlies van biodiversiteit te veroorzaken.

Op het gebied van verantwoorde soja is het doel vorig jaar bereikt. Sinds 2015 gebruikt de Nederlandse zuivelsector uitsluitend 100% verantwoord gecertificeerde soja in het veevoer van de Nederlandse melkkoe. De zuivelsector is de enige sector die 100% verantwoord gecertificeerde soja gebruikt. Dit is mogelijk gemaakt in samenwerking met WNF, Solidaridad en Natuur&Milieu.

Het fosfaatplafond voor de Nederlandse melkveehouderij werd in 2016 overschreden, net als in 2015. Met name de stijging van het aantal melkkoeien leidde tot het overschrijven van het fosfaatplafond. Om de derogatie vanuit Europa te behouden, heeft de overheid wetgeving voorbereid voor een fosfaatrechtenstelsel dat per 2017 zou moeten worden ingevoerd. Deze wetgeving is door de overheid een jaar uitgesteld. Om de derogatie te behouden heeft de sector daarom zelf het heft in handen genomen en een sectorplan opgesteld om fosfaatproductie te reduceren. Dit sectorplan is per 2017 in stelling gebracht.

Sinds 2016 is iedere melkveehouder verplicht om de KringloopWijzer in te vullen. Deze tool geeft melkveehouders inzicht in hoe hun bedrijf scoort op fosfaat en stikstof-efficiëntie en hoe zij dit kunnen verbeteren. Een betere efficiëntie leidt tot minder uitspoeling naar het milieu en daarmee tot een verbeterde kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en een lagere ammoniakuitstoot. Dit draagt bij aan het behoud van biodiversiteit. Daarnaast zorgt de KringloopWijzer voor een efficiënter gebruik van mineralen op het melkveebedrijf.

De Duurzame Zuivelketen heeft als doel biodiversiteit te behouden. Om dit te realiseren wordt een monitoringsystematiek voor biodiversiteit ontwikkeld. Het doel is om in 2017 een tool te hebben die de impact die een melkveebedrijf heeft op de biodiversiteit integraal in beeld brengt. In 2016 zijn kritische prestatie-indicatoren voor een biodiversiteitsmonitor verder ontwikkeld, onderbouwd en uitgebeeld in een prototype. Het gaat daarbij om bodembiodiversiteit, belangrijke milieufactoren, en het beheer van verschillende planten- en diersoorten en het landschap.

Doel

Geen netto verlies van biodiversiteit; ontwikkeling indicatoren en implementatie. Uiterlijk in 2017 is een monitoringssystematiek ontwikkeld en kunnen concrete doelen worden vastgesteld.

Aanpak biodiversiteit in ontwikkeling

Project WNF, Rabobank, FrieslandCampina, namens de hele zuivelsector

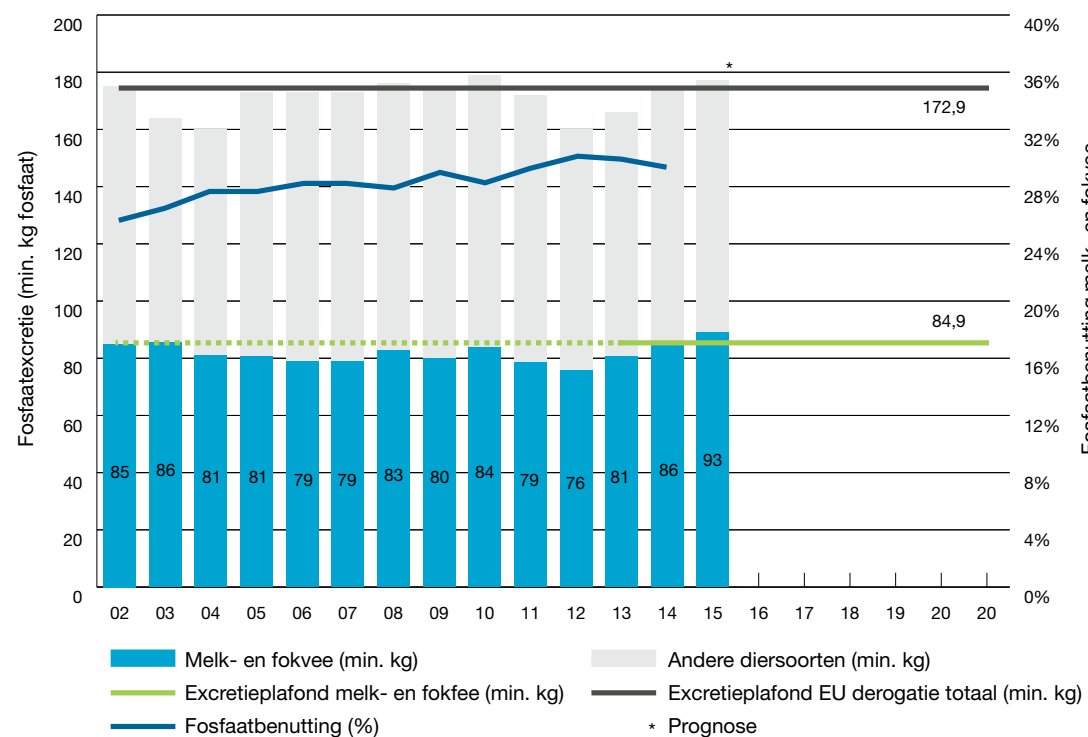

Behoud biodiversiteit en milieu (vervolg)

Doel

- Fosfaatproductie gehele veehouderij blijft onder Europees Plafond (173 miljoen kg): streven is fosfaatproductie melkveehouderij maximaal op niveau 2002 te houden (84,9 miljoen kg).
- Reductie van ammoniakemissie van 5Kton in 2020 ten opzichte van 2011.

Overschrijden fosfaatplafond - overheid heeft fosfaatrechten aangekondigd

Kringloopwijzer verplicht vanaf 2016 – instrument om zicht te geven in de mineralenkringloop van dier, voer, bodem en mest

Doel

100% gebruik van verantwoorde soja vanaf 2015 (RTRS of gelijkwaardig).

Resultaat

Als eerste sector sinds 2015 volledig over op **100%** verantwoorde soja

Bronvermelding

Duurzame Zuivelketen en WEcR Sectorrapportage 2015

Nevedi

SDa

ZuivelNL

Duurzame Zuivelketen

Uitgave

Duurzame Zuivelketen, oktober 2017

Vormgeving

Elan, part of [the] Group

De Duurzame Zuivelketen wordt medegefinancierd door ZuivelNL

Neem voor meer informatie contact op met de Duurzame Zuivelketen via **www.duurzamezuivelketen.nl**